

T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

TOPLUMSAL DUYARLILIK PROJELERİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

SONUÇ RAPORU

Proje Adı: ERZURUM SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS MÜZESİ SERGİSİ

Proje Kodu: 10ec2337-37b6-4cc7-8a81-07e7c3f051d3

Proje Yürütücüsü

Arş. Gör. Sema KIZILELMA

Grup Üyeleri

Prof. Dr. Özlem KARAKUL TÜRK

Doç. Dr. Neslihan DEMİRCAN

Doç. Dr. Emriye KAZAZ

Arş. Gör. Hatice ÖZLER

Arş. Gör. Tuncer Çağrı ÇAKMUR

Ekim 2023

Erzurum

İÇİNDEKİLER

ÖZET	3
ABSTRACT	3
GİRİŞ	5
ETKİNLİK.....	6
SONUÇLAR.....	7
PROJE UYGULAMASINA AİT GÖRSELLER	8

ÖZET

Üniversitemiz Mimarlık bölümünde, Mimarlık eğitiminin, 5. ve 6. Yarıyılında ağırlıklı olarak öğrencilere, tarihi çevrede bağlamsal tasarım yapabilme becerisini geliştirebilme konusu ele alınmaktadır. Tarihi dokuların özgün değerlerini, mimari ve kültürel özelliklerini dikkate almayan yeni yapıların sayılarındaki artış, ruhsuz ve kimliksiz çevrelerin oluşumuna neden olmuştur. Bu süreci tersine çevirmek, tarihi dokuyla uyumlu yeni yapılar tasarlanması için bağlamın fiziki ve kültürel tüm yönleriyle bir bütün olarak, oluşum ve dönüşümün anlaşılacağı bir süreç olarak anlaşılması ve yeni yapının bu doğal değişim sürecinin bütünleşik bir parçası olarak kabul edilmesi gereklidir. Bu dönem müze mimarisi özelinde, tarihi çevrede yeni yapı tasarımı kapsamında öğrencilere çeşitli bağlamsal verileri dikkate alarak proje tasarım pratiği öğretilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmalardan yapılan üretimler sonrasında, dönem sonunda bölge tarihine yaklaşımları olumlu, somut olmayan kültürel bölge mirasına yeni yaklaşım üretebilen projeler seçilmiştir. Bu projeler açılışının Mimarlık Bölümü Dekanı Sayın Süleyman Polat tarafından yapıldığı 'Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi' isimli sergide, katılımcıların, öğrencilerin, akademisyenlerin ve dış paydaşların tartışmasına açılmıştır. Karşılıklı etkin ve faydalı etkileşimlerle bölgeye dair sorun – potansiyellere çözüm yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Bu proje Atatürk Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri tarafından desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erzurum'un somut olmayan kültürel mirası, Erzurum'un somut kültürel mirası, Müze ve Eğitim, Tarihi çevrede yeni yapı tasarımı

ABSTRACT

In the 5th and 6th semesters of Architecture education at our University's Department of Architecture, the issue of developing students' ability to make contextual design in a historical environment is mainly addressed. The increase in the number of new buildings that do not take into account the original values, architectural and cultural characteristics of historical textures has led to the formation of soulless and identityless environments. In order to reverse this process and design new structures compatible with the historical texture, it is necessary to understand the context as a whole, with all its physical and cultural aspects, as a process of formation and transformation, and to accept the new structure as an integrated part of this natural change process. In this period, students were tried to be taught project design practice by taking into account various contextual data within the scope of new building design in the historical environment, specifically in museum architecture.

Following the production of these studies, projects that have a positive approach to the history of the region and that can produce a new approach to the intangible cultural heritage of the region were selected at the end of the period. These projects were opened for discussion by participants, students, academics and external stakeholders in the exhibition titled 'Intangible Cultural Heritage Museum', which was opened by the Dean of the Department of Architecture, Mr. Süleyman Polat. Emphasis was placed on solution

approaches to the problems and potentials of the region through mutually effective and beneficial interactions. This project was supported by Atatürk University Social Awareness Projects.

Keywords: Erzurum's intangible cultural heritage, Erzurum's tangible cultural heritage, Museum and Education, New building design in the historical environment

Etkinlik boyunca tüm fotoğraflarda kişilerin izni alınmıştır. Bu konuda tüm sorumluluğun yürütücü ve araştırmacılara ait olduğunu beyan ederiz.

GİRİŞ

Somut olmayan kültürel miras kavramı, bir topluluğun kültürel mirasının parçası olarak görülen her türlü bilgi, beceri, ifade, uygulama ve banlarla ilişkili olan araç-gereç ve mekanlar olarak tanımlanabilmektedir. Projenin çalışıldığı Erzurum kenti, tarihi ve kültürel miras açısından oldukça zengindir. Bu sebeple geleceğin mimarlarına bu kente dair kültürel mirasın korunması konusunda farkındalık oluşturulması, projenin ana amaçlarından birisidir. Ayrıca diğer bir amaç da Erzurum'un somut ve somut olmayan kültürel mirasının bütüncül olarak belgelenmesi ve sunumuna yönelik yaklaşımların bir müze örneğinde tartışılması ve tasarım düşüncelerinin geliştirilmesidir. Erzurum'un tarihi kent merkezinde seçilen proje alanlarında gerçekleştirilen bu çalışmada, somut kültürel miras unsurları olarak, tarihi anıtsal yapılar ve geleneksel konut dokusu ile somut olmayan miras unsurları olarak, yaşam kültürü ve geleneksel ustalıklardan oluşan bağlam, müze tasarımının geliştirilmesinde birlikte ele alınacak bağlamsal unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

Projenin yapım gerekçesi olarak, Üniversitemizin de hedeflediği Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından "Sürdürülebilir Şehirler ve Yaşam Alanları", "Nitelikli Eğitim" ve "Hedefler için Ortaklıklar" amaçları kapsamında Erzurum'un tarihi dokusunda bulunan somut ve somut olmayan kültürel miras unsurları hakkında öğrencilerde farkındalık oluşturmak ve koruma bilincini geliştirmek projenin temel amacı olarak belirlenmiştir. Mimarlık mesleğinin disiplinler arası yönünün öğrenciler tarafından anlaşılması ve mimari tasarımın teknik boyutları yanında bağlamsal tasarım yaklaşımını geliştirmek ve müze tasarımına aktarılması amacıyla, Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi tasarlanması istenmiştir. Yaşayanların ekonomik ve kültürel yaşamlarını zenginleştirerek yön vermeyi amaçlayan müzede, sergi salonlarının yanı sıra, somut olmayan kültürel miras unsuru olarak geleneksel el sanatlarının eğitimi, atölye mekanları ve konferans salonu da tasarlanması istenmiştir.

Somut olmayan kültürel miras, insanlığın tarih boyunca üretmiş olduğu kültürel pratik ve anlatımlardan oluşmaktadır. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, nesilden nesile uygulanarak aktarımının sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Hızlı değişim koşulları, insanlığın somut olmayan kültürel mirasının günümüze ulaşımını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle somut olmayan kültürel mirası koruma çalışmaları, son yıllarda, önem kazanmaktadır. Müzecilik, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere ulaşmasındaki önemli bir araçtır.

Geçmişten günümüze müzecilik anlayışı, somut olanı, objeleri korumaya yönelmiş, somutu yaratan yaşam biçimlerini, kültürel pratik ve anlatımları koruyamamıştır. Somut olanın müzecilik anlayışı içindeki koruma biçimi içinde ziyaretçiler seyirci konumundadır. Bu geleneksel anlayış içinde pasifleştirilen ziyaretçiye, yeni müzecilik anlayışları içinde, somut olmayan miras unsurları olarak, kültürel pratik ve anlatımların uygulama biçimlerini beş duyusuyla algılayabileceği aktif roller aranmaktadır. Bu yeni anlayışlar içinde, "interaktif müze", "interaktif mekân" kavramları ve teknolojinin sunduğu olanaklarla gelişen "sanal müze" kavramları öne çıkmaktadır.

Somut olmayan kültürel mirasın, kültürel pratik ve anlatımların mekânsal karşılıkları, farklı işlevsel organizasyonların bir arada olduğu müze mimarisi özelinde tartışılarak, tasarım ölçütleri belirlenecek; oluşturulacak kavramsal yaklaşımlar, müze tasarımına yansıtılacaktır. Bu amaçla, stüdyo çalışması kapsamında belirlenecek Erzurum'un kültürel pratik ve anlatımlarının araştırılması ile elde edilecek bilgiler, öğrencilerin tasarım yaklaşımı içerisinde müze projesine aktarılması hedeflenmektedir.

ETKİNLİK

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman: Erzurum Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi – Dekanlık Giriş Kat Fuayesi, 11 Ekim 2023 Saat.11.00 (Sergi açılışı).

Kullanılan veya Dağıtımı Yapılan Malzemeler: Sergi tanıtımının yapıldığı ana sergi paftası, öğrenci paftalarının sergilenmesi için üçgen altlık, maketlerin üzerine konulacağı dikdörtgen altlık, sergi açılışına katılım sağlayan ziyaretçiler için ikramlık.

Projenin Uygulanışı: Projenin iki etkinlik aşaması bulunmaktadır.

Proje Tasarım Etkinliği: Bu proje kapsamında 2022-2023 Bahar dönemi Mimari Tasarım Projesi VI dersi konusu olarak 'Somut Olmayan Kültürel Miras' seçilmiştir. Mimari mirasımıza sahip çıkmanın gerekliliğinin ön planda olduğu içerikte öğrencilerden Erzurum tarihi kent merkezinde seçilen 3 farklı alandan birisine odaklanıp, bölgenin sorun, potansiyel ve çözüm üçlüsü ile beraber ele alınması istenmiştir. Bu ele alınışta somut olmayan Erzurum kültür miraslarının proje konsepti olarak ele alınması beklenmiştir. Bölgeye dair ikiye bölünmüş gruplar halinde analizlerin gerçekleştirilmesinin ardından müze tasarımına başlanmıştır. Süreç sonunda öğrenciler proje tasarımını anlatan 70*100 boyutunda bir sergi paftası üretmiştir. Pafta içeriğinde tarihi alana yaklaşım, bölge sorun ve potansiyelleri ve üretilen tasarım çözümü yer almıştır. Ayrıca öğrencilerden tarihi dokuyu da içine alan 1/1000 ve tasarlanan yapıyı çevresiyle beraber merkeze alan 1/500 maketler istenmiştir.

Sergi Açılış – Proje Tartışma Etkinliği: Proje kapsamında üretilen müze projeleri bir sergi kapsamında sunulmuştur. Sergide proje yürütücüleri Prof. Dr. Özlem Karakul Türk, Doç. Dr. Neslihan Demircan ve Doç. Dr. Emriye Kazaz açılış konuşması yaparak proje ve sergi konusu hakkında bilgi vermişlerdir. Açılış konuşmalarından sonra sergi ziyareti başlamıştır. Ayrıca yerel tarihçi Abdurrahman Zeynal tarafından bölge tarihine dair bilgilendirmeler yapılmıştır. Sonrasında sergide yer alan öğrenci projeleri hakkında daha detaylı bilgi projeyi tasarlayan öğrenciler ve proje asistanları Arş. Gör. T. Çağrı Çakmur, Arş. Gör. Sema Kızılelma ve Arş. Gör. Hatice Özler tarafından verilmiştir.

Sergiye Fakültemizden sorumlu Rektör Yardımcısı, Güzel Sanatlar Fakültesi ve Mimarlık ve Tasarım Fakültesi'nin tüm öğretim üyeleri ve görevlileri, derse katılan öğrenciler ve fakültedeki diğer öğrenciler davet edilmiştir ve azımsanmayacak bir katılımın yanında sergi yerinin de fakültenin ana sirkülasyonunda yer almasından da kaynaklı sürekli bir ziyaret, tartışma, fikir üretme ortamı oluşmuştur. Serginin, öğrenciler ve diğer katılımcılar üzerinde Somut Olmayan Kültürel Miras konusunda farkındalık yaratarak koruma bilincini artırması hedeflenmiştir.

SONUÇLAR

Projemiz kapsamında bir dönem boyunca mimari tasarım VI projesini alan öğrencilerle Erzurum kentinin tarihi dokusunun içinde yer alan 3 ayrı bölgede, kentin kültürel mirasını ele alan tasarımlar üretilmiştir. Bu tasarımlardan bölgeye en iyi çözümü sunanlar seçilerek, fakülte – bölüm akademisyenleri, öğrenciler ve dış paydaşların da katkılarıyla sergide sunulmuştur. Dış paydaş olarak katkı sunan yerel tarihçi Abdurrahman Zeynal tarafından bölgeye dair bilgilendirmeler yapılmış, katılımcıların soruları yanıtlanmıştır. Devamında yapılan projelerin detayı anlatılmış, karşılıklı görüş ve önerilere fırsat sunulmuştur. Proje tasarımını gerçekleştiren öğrencilerden projelerini detaylı anlatmaları istenmiş, ders yürütücü ve asistan hocalarımızın da desteğiyle tartışma ortamı yaratılarak bölgenin tanınması sağlanmış, tarihinin korunması ve geleceğe aktarılması için öneriler sunulmuş ve kültür mirasımızın korunmasının önemi hakkında genç meslek insanları (mimar adayları) için farkındalık oluşturulmuştur.

Projemizi destekleyerek Erzurum kentinin tarihi dokusunun korunması – yaşatılması ve somut olmayan kültürel mirasımızın üzerine tartışmalar, projeler ve tasarımlar yapılmasına ortam sağladığından dolayı Atatürk Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri Uygulama ve Merkezi'ne teşekkür ederiz.

PROJE UYGULAMASINA AİT GÖRSELLER

Görsel 1. Proje sergi açılışı (dekan, bölüm akademisyenleri, dış paydaş (Abdurrahman Zeynal) ders yürütücüleri, asistan ve öğrenciler ile birlikte)

Görsel 2. SOKÜM çalışan öğrencimizin bölge yaklaşım ve tasarım sunuşu (Abdurrahman Zeynal ve proje yürütücüleri ile)

Görsel 3. İkramlıklar eşliğinde bölgeye ve konuya dair fikir alışverişi

Görsel 4. Genel Sergi Görünümü

Görsel 5. İç ve dış paydaşların sergiye katılımına dair davetiye